

Fan Guillou
**NORSKÝ
DANDY**

HOST

Jan Guillou
Norský dandy

Velké století II

a

Inesse

De

Jan Guillou
NORSKÝ
DANDY

VELKÉ
STOLETÍ
II

Brno 2014

Jan Guillou

Dandy

Copyright © Jan Guillou, 2012

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation © Helena Matochová, 2014

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2014 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7491-395-2 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7491-396-9 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7491-397-6 (Formát MobiPocket)

SVERRE NEBYL NIJAK zvlášť nervózní zejména proto, že Albie o svém domově ve Wiltshiru mluvil vždy jen neurčitě. Občas se zmínil o „domě“, jindy o „pozemcích“ a „chovu ovcí“, a tak se zdálo, že se jedná o trochu větší norský statek, soudě alespoň podle těch ovcí.

Ve vlaku do Salisbury měl Albie poslední možnost leccos vysvětlit. Místo toho se Sverrem zabředli do vášnivé debaty o tom, jak jejich vědecké poznatky přispějí k vylepšení nejdůležitější dopravní sítě Anglie, totiž železnice. Byli čerstvě promovány inženýry z Drážďan a měli tak v kapse nejvyhlášenější technické vzdělání na světě. A odpovědnost nyní leží především na inženýrech, neboť lidstvo vstoupilo do století, v němž veškerý vývoj zaznamená neslýchaný pokrok, a dospěje dokonce na takovou úroveň, že barbarství zvané válka zcela vymizí (ještě stále měli v čerstvě paměti úžasně vize budoucnosti z rektorova promočního proslovu). Nová technika od základů změní celou lidskou existenci. Nic není nemožné, tak proč rovnou nezačít vymýšlet, jak zlepšit železniční dopravu?

Sverre se specializoval právě na železniční dopravu a Albie zase na strojírenství, takže téma bylo nasnadě.

Albie rozhodil rukama a šťastně a bezstarostně se protáhl — kupé první třídy měli jen pro sebe. Potom pozvedl pravý ukazováček, což bylo jeho obvyklé gesto, a zformuloval otázku:

„Co je nejhorší na tomhle kupé? Začněme tím, co by se mělo zlepšit teď hned. Co nás napadne jako první?“

„Saze,“ prohlásil Sverre a nespokojeně ukázal na svou manželku. „Než jsme dnes ráno nastoupili v Coburgu, vzal jsem si čerstvě naškrobenou bílou košili. A teď se obávám, že mi nevydrží ani do večere. A pak ještě ten rachot a ořesy, možná i nízká rychlost.“

Albie chvíli přemýšlel a pak přikývl. Ano, to všechno jsou problémy k okamžitému řešení, o tom není pochyb.

Začali sazemi, zřejmě největší potíží, zejména v takovýto teplý červnový den, kdy chtěli mít otevřené alespoň jedno okénko. Lokomotivu pohání parní stroj, do kterého se přikládá uhlí, a právě uhelný kouř způsobuje problémy. Nabízejí se tedy dvě řešení: buď vypouštět kouř přes nějaký filtr, nebo změnit pohon (což je radikálnější). Nové automobily jsou poháněny ropnými produkty. Takové spalování rovněž produkuje emise, ale ty jsou ve srovnání s kouřem z vlaku zanedbatelné. Teoreticky by se parní stroj poháněný uhlím dal nahradit rozšířeným spalovacím motorem, který se používá u automobilů. Dopady na cenu jsou jiná otázka; uhlí je totiž v Anglii v podstatě zadarmo.

Ovšem Rudolf Diesel ve svém pojednání *Theorie und Konstruktion eines rationellen Wärmemotors zum Ersatz der Dampfmaschine und der heute bekannten Verbrennungsmotoren* konstatoval, že při provozu parního stroje se ztrácí přes devadesát procent energie. To je obrovská ztráta, a tudíž mrhání penězi. Nové motory Rudolfa Diesela — alespoň ty ve zkušební verzi — jsou poháněny arašídovým olejem. Získat arašídový olej v dostatečném množství je samozřejmě náročné, ale na rozdíl od uhlí nejsou jeho zásoby omezené, a navíc je čistší a zdravější. Takže Dieselovy motory?

Nebo elektřina? přemítal Sverre. Ta je čistá a tichá. Uhelné emise by tak vznikaly už jen v elektrárnách. Právě tam by bylo rozumné uvažovat o zavedení kouřových filtrů.

Ihned se vrhli na otázku elektromotorů. Dosud nebyl vynalezen žádný elektromotor, který by dokázal pohánět celý vlak, ale to možná souvisí i s jinými než jen praktickými úskalími: potřebnost takového motoru si třeba zatím nikdo neuvědomil. Technologie už existuje, a tak by nemělo být nijak těžké ji rozvinout. Horší je to v tomto případě s přenosem elektřiny z místa výroby do lokomotivy. Elektrické vedení s transformátory se už používá, v tom tedy problém nespočívá. Co takhle nějakou třetí, napájenou kolej, ze které by lokomotiva čerpala elektřinu pomocí nějakého výčnělku nebo lyže na podvozku?

To by nebylo moc šťastné řešení. Kromě čistě metalurgického problému se silným opotřebením lyže (a vrzáním čili zvukem velmi nepříjemným pro uši) by vedení vysokého napětí po zemi, křížem krážem přes celou Anglii, znamenalo roční ztrátu až sta tisíc dobytčat a nějakých deseti tisíc dětí.

S touto zničující námitkou přišel Albie.

Sverre s povzdechem prohlásil, že pak bude zapotřebí vymyslet, jak by se elektřina dala přenášet vzduchem.

Opustili otázku pohonu a přešli k rachotu a dunění. Tento zvuk samozřejmě způsobují dilatační spáry v kolejích. Co se proti tomu dá dělat?

To bylo Sverreho pole působnosti. Vysvětloval, že v zemích s velkými teplotními výkyvy se mezi kolejnicemi musejí ponechávat široké mezery, protože kov (zejména železo) se v teple rozpíná a v zimě se stahuje. To jsou přírodní zákony, které se nedají obelstít. Jediným řešením by bylo vyrábět pružnější kola vagónů, čistě teoreticky by výtečně posloužilo zlato, ale to by se rychle opotřebilo, odhlédneme-li od dalších na první pohled zřejmých nevýhod. Gumová kola, která se používají na automobilech, by se opotřebovala ještě rychleji. Kdyby ale někdo objevil způsob, jak onen nový gumový produkt využít uvnitř vlakového kola, tedy ne v přímém styku s kolejemi, podstatná část otřesů by se absorbovala. Takže gumová kola potažená ocelí?

Se smíchem toho nechali. Vlak se blížil k Salisbury. Blížili se k novému životu.

* * *

Naposledy Sverre zapochyboval předtím, než se v Antverpách naložili na poštovní loď. Tady — upřímně řečeno až tady, kde za mořem ležela Anglie — měl pocit, že překračuje Rubikon.

Ze všech sil se snažil nedat svou nejistotu najevo před Albiem. Ale s ním bylo vždycky všechno tak jednoduché: kdykoli se na sebe podívali, Albieho krásný, ironický, inteligentní, prosebný,

rozkazovačný pohled v hnědých očích odvál veškeré pochybnosti. A k tomu se přidružoval téměř stejně opojný pocit, že se nacházejí v epoše nové techniky a míru, kterou spolu dobudou a ve které je vše možné. Společně dokážou hory přenášet, a to nejen obrazně míněno, ale v případě potřeby i doopravdy (například kdyby došlo na projekt kanálu).

Tak hovořila první a nejsilnější část Sverreho mysli.

Nijak to ale nezmírňovalo utrpení části druhé. Sverre totiž nemohl popřít, že je zrádce. Zradil Norsko, začneme-li rovnou od toho nejhoršího. Norsko, lépe řečeno bergenský dobročinný spolek Dobrý úmysl, zajistilo jemu a jeho bratrům Lauritzovi a Oscarovi vzdělání, na které by se tři osiřelí chlapi z Osterøyi sami nikdy nezmohli. Kdyby je byl potkal běžný osud, zůstali by v provaznictví Cambella Andersena jako provazniční učni a dnes už by byli povýšeni na provaznické dělníky. Nic víc, nic méně.

Ovšem náhoda způsobila, že dobrodinci nad nimi jako pohádkové víly vyřkli zaklínadlo „vyšší vzdělání“. Neznamenal to jen lístek první třídy na cestu do lepší společnosti. Už po několika letech by bývali mohli zbohatnout. Nabídky zaměstnání a návrhy platů, kterých se všem třem bratrům dostalo hned po promoci v Drážďanech, mluvily jasnou finanční řečí.

Avšak vzdělání, jež dostali do vínku, s sebou neslo i dluh. A právě před tímto dluhem Sverre utekl, jako by šlo o obyčejný hospodský účet. Jednoduše nechal svůj díl zodpovědnosti na bedrech obou bratrů, aniž by si o tom s nimi vůbec promluvil. To bylo neodpuštělné.

Ne že by měl takový rozhovor nějaký smysl. Staršího bratra Lauritze obdivoval Sverre z mnoha dobrých důvodů. Lauritz měl železnou sebekázeň: zuřivě trénoval, aby se stal mistrem Evropy v dráhové cyklistice, a zároveň byl nezdolně odhodlán uspět coby premiant celého inženýrského ročníku. Studoval s neuvěřitelnou pílí, ačkoli často musel být tréninkem úplně vyčerpaný. Pro Lauritze nepředstavovalo překážku naprosto nic.

Proto působil trochu děsivě, a to i na svého bratra. Lauritz by nikdy nedovolil, aby mu něco tak světsky triviálního jako láska

zabránilo vykonat to, co si žádá čest. V tomto bodě u něj nepanovaly žádné pochybnosti. Všichni tři měli odjet do Bergenu a potom pracovat jako řásci na široširé náhorní plošině ve vánicích a ledu, za plat jen o málo vyšší, než dostávali obyčejní dělníci. Pět let, stejně dlouho, jako jim trvala studia.

Coby třicátníkům by se jim samozřejmě otevřely nové možnosti. Jak často žertovali a snili o nové inženýrské firmě v Bergenu, která by nesla název Lauritzen & Lauritzen & Lauritzen? Ve čtyřiceti by všichni tři žili v Bergenu jako úctyhodní měšťané, každý ve svém krásném domě se ženou a dětmi. Takový byl plán, kterému se nic nesmělo postavit do cesty. Ze všeho nejméně něco, co se týkalo citového života. Pro Lauritze byly silné city pouze znamením zženštilosti.

Vysvětlit nezlomně tvrdému a zásadovému Lauritzovi city tak silné, že dokážou veškeré principy obrátit vzhůru nohama, bylo zhola nemožné. Navíc jednalo-li se o city, jež jsou v očích božích ohavností — Lauritz totiž k celému neštěstí ještě věří v Boha. K podobnému argumentu by se tedy jen zhnuseně obrátil zády. A takové rozloučení by bylo strašné. Nejlépe Sverre udělal, když zbaběle a nezásadově prchl.

Bylo s podivem, že si bratři mohli být tak podobní, a zároveň byli tak rozdílní. Všichni, kdo je vídali pospolu v Drážďanech, ani na minutu neupadli do pochybností. „Přicházejí tři norští vikingové,“ říkali lidé. Bratři byli zhruba stejně vysocí, měli široká ramena a stejnou nazrzlou barvu vlasů, a než se Sverre z politických důvodů přestal holit, nosili dokonce stejný knír.

Tak stejní navenek, a přesto tak odlišní v nitru. Oba starší bratři se ani trochu nezajímali o umění a hudbu, jež byly polovinou Sverreho světa. Sverre bez obtíží vnímal krásu v povedeném nákrese, odvážné mostní klenbě přes pomyslnou propast na Hardangerviddē nebo v elegantní rovníci. Zato Lauritz a Oscar by nepoznali Gustava Dorého od Clauda Moneta, a to ani podle námětu, a jedinou hudbou, která je kdy trochu oslovila, byly jednoduché písničky pro zábavu, jež v neděli odpoledne vyhrávala žestová kapela v parku.

Sverre neměl důvod bratry kritizovat za jejich vkus, který sdílela i většina ostatních lidí. Dalo se na to pohlížet jediné tak, že on sám je obdařen darem, jehož se jim nedostalo. Ale podivuhodné na tom stále bylo, že tihle tři mohou být tak odlišní, ačkoli měli zcela určitě stejné rodiče a shodné podmínky v dospívání a při studiích spolu strávili dlouhých deset let. Lauritz každou volnou chvíli jezdit na kole jako posedlý a Oscar neměl žádný zvláštní zájem kromě střelení — každou neděli odpochoval na cvičení Drážďanské roty ostrostřelců. Člověk by si myslel, že se mu taková jednotvárná zábava postupem času omrzí, ale nestalo se tak. Jeho druhý zájem se dal pochopit snáz: byly jím noční toulky po hospodách a jiných podnikcích, které provozoval ve vši diskrétnosti.

Přesto se celý život milovali bratrskou láskou a ta trvala až do oné chvíle — do zrahy nejmladšího bratra.

Teď tedy na Hardangerviddu pojede Lauritz s Oscarem. Nebylo těžké si představit, jak strašně se jim tam povede; možná ne teď v červnu, ale už brzy. Jednou o letních prázdninách, za nezvykle hezkého počasí po sklizni sena, odjeli všichni tři z Osterøyi a týden pěšky putovali po náhorní plošině, aby si udělali představu, co je čeká na nejvyšším položeném úseku dosud nezahájené stavby, tedy na nejtěžší části železnice, kam se odeberou po odjezdu z Drážďan. V létě byla na Hardangerviddě magicky nádherná příroda s rejstříkem takových barev, jaké jinde nebyly k vidění. Sverre tu pořídil sérii kreseb, a dokonce i několik akvarelů. S trochou fantazie si uměl představit, jak celou krajinu pokryjí bílé blyštivé závěje a teploty klesnou na třicet pět stupňů Celsia pod nulou. A krása se změnila v peklo.

Bergenská dráha byla bezesporu největší technický projekt, na jaký si Norsko kdy troufalo. Šlo také o projekt hrdinský, což je v éře techniky dvacátého století přiléhavé pojmenování. Až doposud bylo všechno v pořádku. Ale práce probíhala v technicky omezených podmínkách, nebyla nijak zvlášť sofistikovaná a vyznačovala se velmi tvrdou, možná až nelidsky tvrdou tělesnou námahou. Spíše než o výzvu pro inženýry a techniky se jednalo o zkoušku

fyzické zdatnosti. Takto to — možná nespravedlivě, nebo přinejmenším příliš zjednodušeně — chápal ten, jehož sužovalo špatné svědomí.

Tam nahoře nyní Lauritz a Oscar trpí v boji se zuřícími živly, kdežto jejich proradný mladší bratr se prochází mezi krásnými uměleckými díly v Paříži (kde si s Albiem na cestě do Antverp udělali dvoudenní přestávku) a toulá se po svěží zelené krajině jižní Anglie, protkané mírnými kopečky a pastorálními scenériemi.

Možná že tu propast mezi bratry, teď už nejspíš nepřekonatelnou, způsobil výhradně vztah k umění. V domácnosti Frau Schultzeové si žili dobře, i když skromně a velmi disciplinovaně. Univerzita jednou za čtvrt roku posílala zprávy Dobrému úmyslu v Bergenu, kde studijní výsledky bratrů Lauritzenových pečlivě prozkoumali do posledního desetinného místa. Poté vždy přesně v termínu přišly peníze na jejich účet do pobočky Deutsche Bank v Altstadtu. Nikdy jim nehrozila nouze, to v žádném případě. Ale peníze z Bergenu jim ani v nejmenším neponechávaly prostor pro výstřednosti. Hezké a čisté oblečení a tři porce celkem vydatného jídla v podnájmu, toť vše.

Později začal Lauritz nosit domů peněžité odměny za vítězství v cyklistice, které důsledně rozděloval: polovinu pro sebe a bratry, druhou pro Dobrý úmysl v Bergenu (ačkoli tamní dobrodinci by tyto peníze nepostrádali a nijak se po nich nesháněli).

Začalo to tak, že Frau Schultzeová Sverreho požádala, aby jí ozdobil rám dveří do velké jídelny, kde se podávaly nedělní večere, pokud byli pozváni více než čtyři hosté. Samozřejmě si přála „vikinské umění“, to nebylo třeba zdůrazňovat. Sverremu to dalo čtyři dny práce a stálo ho to jen jedno propadnutí u bezvýznamné zkoušky, kterou si brzy opravil.

Nedělní hosté Frau Schultzeové byli velkými přívrženci vikinců, ostatně jako většina Němců. Vášnivě obdivovali staroseverské ornamenty, a tak brzy jedno následovalo druhé. První hosté, kteří si u Sverreho objednali ozdoby, zaplatili průměrně. Později ho přestalo bavit stále opakovat to, pro co choval vášeň od dětství

(sám na Osterøye leckde vyzdobil rodný dům svými řezbami), takže už nebyl tak ochotný a tvrdil, že nemá čas kvůli studiu. Pak dramaticky stoupla cena i za ty nejjednodušší práce a šplhala vzhůru po stupnici, na jejímž vrcholu se skvěly černé reliéfy na pozlaceném pozadí.

S bratry se o peníze dělil, to byla samozřejmost, ne však s Dobrým úmyslem. Lauritz to kupodivu nikdy nekomentoval.

Výsledkem těchto řemeslných přivýdělků bylo, že od třetího ročníku bratři nikdy neměli nouzi o peníze, přestože stále více utráceli za módní oblečení. Sverre oblékal své bratry tak, aby zastínili všechny spolužáky, a dělal to stejně rád, jako chodil ke krejčímu.

Možná právě tato záliba v oblékání ho svedla dohromady s Albiem. Skupina anglických studentů byla v Drážďanech početná, dokonce se tvrdilo, že Angličanů je na univerzitě více než Němců z jakékoli spolkové země, snad s výjimkou Saska. Důvodem byla skutečnost, že Německo a německá kultura přišly v Anglii v posledních letech do módy, a angličtí studenti to jen dokazovali: jejich obdiv pro vše německé byl nanejvýš nápadný, někdy možná až přehnaný. Většina z nich se přesto šatila spíše v anglickém stylu než v kontinentálním, ačkoli rozdíl byly nepatrné.

Šel-li někdo na koncert nebo do Semperoper, samozřejmě se na to řádně ustrojil, to bylo zcela přirozené a zároveň se to podílelo i na úplnosti prožitku. Jenže frak je frak — na něm se moc změnit nedá. Ale když člověk zamířil na soaré do Uměleckého nebo Operního klubu, čelil daleko větší výzvě, neboť musel usilovat o prostší eleganci, což je mnohem těžší. Angličané v takových případech volili větší smoking, oděv, který se Sverremu zdál poněkud nenápaditý; připadal mu jako jednodušší typ fraku, pouze černý motýlek místo bílého a jinak vše vypadalo navlas stejně. Část Angličanů samozřejmě zarytě volila šedé kalhoty a černá či tmavě modrá saka — tento styl nazývali „Oxford grey“.

Právě takhle se s Albiem poprvé vzájemně objevili. Ani jeden z nich neměl smoking, oba si dali s oděvem daleko větší námahu. Brzy si začali vyměňovat tipy na různá krejčovství ve městě.

A tak opět jedno následovalo druhé. Albie byl mezi anglickými studenty oblíbený a častěji než ostatní u sebe pořádal večírky po konci oficiálních akcí. Měl pro ten účel nejvhodnější podmínky: obýval velký byt v centru města a měl komorníka i hospodyni. Ale mezi Angličany, kteří pocházeli výhradně ze zámožných rodin, to nebylo nijak neobvyklé. Vysvětlovali, že přesně tak většinou žijí studenti v Oxfordu nebo v Cambridgi. Tento blahobyt působil ve srovnání s možnostmi německých a jiných studentů zcela přirozeně; měl v sobě něco ryze anglického, co je pro obyvatele největšího a nejbohatšího impéria světa samozřejmostí. Jejich večírky byly buď velkolepé a rozverné, nebo (jak tomu bývalo často u Albieho) poklidnější a intelektuální; pilo se zde sice také hojně, ale pomaleji. Občas až do pozdních nočních hodin poslouchali gramofon nebo si předčítali poezii, německou i anglickou.

Bývaly to neskonale příjemné návštěvy a Albie platil za velmi štědrého hostitele. Styk s ním kromě toho představoval i prospěšné a neplacené hodiny angličtiny, se kterou by jinak Sverre přišel do kontaktu pouze v těch několika málo skriptech, jež pocházela z Ameriky. Číst anglicky je jedna věc, ale mluvit a porozumět něco docela jiného.

Zvláštní bylo na Albiem také to, že na rozdíl od ostatních mluvil velmi dobře německy, nikoli se saským ani žádným jiným přízvukem, ale přesto dokonale. Albie tvrdil, že může procestovat celé Německo a všude ho budou považovat za rodilého Němce, nicméně nikdy nevysvětlil, odkud se tento jeho talent bere. Popíral, že by byl poloviční Němec.

Albieho výtečná němčina se skvěle hodila, když všichni hosté odešli domů a oni zůstali se Sverrem sami. Takové chvílky nastávaly čím dál častěji. Někdy ostatní odešli nečekaně brzy, jako by něco vytušili.

Setrávali spolu do pozdních hodin — alespoň vzhledem k tomu, že je ráno čekaly přednášky, a bavili se o všem mezi nebem a zemí, téměř do slova a do písmene. Mluvili o Norsku a Anglii, o Bachovi a Mozartovi, o průlomu impresionistického umění, Wagnerově

vikinském romantismu ve srovnání s daleko drsnější realitou této doby, o socialismu a volebním právu žen, o neochotě Německa účastnit se závodu o kolonie a o poněkud přehnaných snahách Anglie v téže oblasti, o holandské technice šerosvitu ve srovnání se světlými barvami moderních francouzských malířů; vždyť kdo by nechtěl, aby mu doma na zdi visel Vermeer, zvláště vezme-li se v úvahu, za kolik moderních francouzských obrazů byste ho mohli vyměnit a ještě by vám dali nádavkem kopii tohoto starého holandského mistra.

V těchto chvílích byl svět až bolestně nádherný a připomínal některé pasáže z Čajkovského *Patetické*. Jak dlouho ostatně dokázali srovnávat Bachovu matematickou a Čajkovského emotivní tvůrčí metodu!

Život byl s Albiem větší a bohatší a Sverre si to uvědomoval, kdykoli pomyslel na to, jakou cestou by se jeho život ubíral, kdyby zůstal s bratry v Bergenu coby provazník, a přišel tak o devadesát procent svého celkového přehledu o světě. Občas pocítoval silný vnitřní přetlak, jako když se nafoukne pneumatika až k prasknutí, občas podléhal spíše horečnému vzrušení, které nedovedl nijak popsat, neboť mu pro něj chyběly výrazy jak vznešené, tak nízké. Nechápal tajný, pro mnoho lidí ostudný obsah citů, jež ho přemáhaly.

Když ho Albie poprvé políbil na rozloučenou — sice opatrně a něžně, zato na ústa —, kráčel domů po břehu Labe jako opilý. Vycházející slunce rudě zářilo a on šel úmyslně oklikou a prozpěvoval si, co mu přišlo na mysl, hlavně Schuberta. V tu chvíli v něm city jasně převládly nad rozumem. Nic nechápal a vůbec si neuvědomoval, že se ocitl na rozhodujícím životním rozcestí.

* * *

Albieho trápilo špatné svědomí. S příliš mnoha věcmi se Sverremu dosud nesvěřil. Nikdy se ani v náznaku nezmínil o katastrofě, která ho přiměla opustit Anglii a hledat nový život v Německu, nebo přinejmenším začátek nového života. Neprozradil Sverremu nic

o svých dřívějších výstřelcích (jak zněl jeden z mnoha umírněných opisů), kdy vedl nezodpovědný, avšak šťastný život mezi londýnskými bohémy a dandy, máme-li použít další umírněné opisy.

Sverreho, nebo lépe řečeno jejich vzájemnou blízkost, se od začátku snažil chránit právě svou diskrétností. Sverre byl čistý, neposkvrněný jako světec, samo ztělesnění venkovské nevinnosti. Ani v nejmenším to neukazovalo na zženštilost. Sverre byl viking, statný jako socha v řeckém oddělení Britského muzea. Ve Sverreho modrých očích se zračily slané mořské vody a rybářské sítě, zároveň však studoval na světově vyhlášené technické univerzitě, měl duši zasněného umělce, a ještě ke všemu platil za nejlépe oblečeného muže v celých Drážďanech. Taková kombinace byla pohádková a nedalo se jí odolat.

Albie se od samého začátku jednoduše bál, že by Sverreho jakoukoli zmínkou o jiných mužích ve svém životě odradil. A čím déle setrval ve lži, tím větších rozměrů nabývala a bylo stále těžší ji prolomit.

Přesto by mohl začít s vyprávěním od světlých stránek. Vždyť občas míval chvílky, v nichž ho zachvátil úžasný pocit svobody a štěstí, že žije jako dandy, mimo jiné v okruhu Oscara Wilda. Jako tehdy, když přišli (v sevřeném šiku a se zeleným karafiátem v knoflíkové dírce) záměrně pozdě na premiéru *Lady Windermere's Fan*. Toho večera byl divadelní salónek plně obsazen těmi, kdo v Londýně něco znamenali — a ti všichni Oscara zbožňovali. V děkovné řeči z jeviště Oscar prohlásil, že gratuluje publiku k vybranému vkusu a vysokému literárnímu úsudku, neboť se zdá, že všichni přítomní oceňují tuto hru téměř jako on sám. Kdyby stejnou řeč pronesl George Bernard Shaw, byl by z toho skandál. Když ji však pronášel Oscar, nacházel se v nebeské sféře, kde ho obklopovala láska jako ochranné pouzdro z bavlny a hedvábí, a skýtala jemu i všem okolo pocit, že právě on je Prince of London, a tím pádem nezranitelný.

Jen o několik let později se Oscar Wilde octne za zdmi žaláře v Readingu, odsouzen ke dvěma letům nucených prací za „lásku,

jež se neodvažuje vyslovit své jméno“, kterou trestní zákoník nazývá „obzvláště nestoudným jednáním“. Takovou pohromu by si byl onoho večera v divadle Saint James's nikdo nedokázal představit.

Když skandál po vynesení rozsudku nad Wildem vypukl v plném rozsahu a tisk zachvacovaly vlny nenávisti proti všemu, co údajně Wilde ztělesňoval, byla šťastná doba tatam. Ustala tak rychle a brutálně, že se zdálo nemožné na ni být jen vzpomínat. Náhle bylo riskantní chodit do londýnských restaurací v sametovém saku se zeleným karafiátem v knoflíkové dírci. Dokonce i vyjít ven hladce oholen mohlo v okolí vzbudit podezření (často oprávněné). Vyjádřit se pochvalně o francouzském umění či literatuře platilo za krajně neuvážené a hraničící s vlastizradou.

Byl to deník *The Daily Telegraph*, který se vší vážností přišel s politickým vysvětlením problému. Tvrdil, že za vším stojí francouzské satanistické spiknutí, jež má za cíl plíživě vnést do Anglie nejmenované francouzské zlovyky a v krátkém časovém horizontu tak podkopat morálku anglické mládeže. A v poněkud delším časovém horizontu zcela vyhladit anglickou rasu. Jde tedy o novou, zvláště zákeřnou a zbabelou válečnou taktiku francouzského arcinepřítele. Oscar Wilde a jeho přívrženci se tudíž dopouštějí zrady jak na Anglii, tak na celém impériu.

Budoucí generace se takové ztrátě soudnosti možná budou smát. Ale ti, kteří pocitovali nenávist na vlastní kůži, neměli daleko ke zhroucení. Albie ještě dlouhá léta poté trpěl nočními můrami.

Když pozdvižení v Londýně vrcholilo, utekl do rodného Wiltshiru a poprvé po osmi měsících se setkal s otcem.

Otce našel v pracovně vedle knihovny, ponořeného do účetních knih či nějaké podobné triviality. Albie očekával, že mezi nimi dojde k výstupu, při němž mu otec vynadá a bude mu vyhrožovat tím i oním; nabízelo se pozastavení apanáže. Nic takového se však nestalo.

Otec se na něj klidně díval a příkyvoval, jako by se naposledy viděli před pouhými pár hodinami. Krátce si prohlédl synovo oblečení, ale nic k němu neřekl, jen se sotva znatelně pousmál.

„Dobře že jsi tady,“ řekl. „Navrhuji, abychom si zašli na odpolední procházku a o všem si promluvili. Za chvíli to tady dokončím a ty se mezitím můžeš převléknout.“

Poté se otec opět ponořil do svých papírů. Albie neměl na výběr, a tak se odebral nahoru do svého pokoje a převlékl se do obyčejného oděvu. Vzal si kalhoty po kolena, tvídové sako, čepici s kšiltem a hnědé polobotky. Během deseti minut se z dandyho změnil ve venkovského gentlemana. Fialové sametové sako, bílý kabát a klobouk pověsil ve skříni až úplně dozadu.

O chvíli později si vyšli do parku. Otec byl klidný jako beránek, ale než promluvil, dlouho otálel. V šedivém dni drobně mrholilo.

Za prvé, začal otec konečně, jsme v situaci, jež se zdánlivě podobá francouzskému pronásledování hugenotů v sedmnáctém století, neboť morální chaos v Londýně řadí jako divá zvěř. Je sice pravda, že lord Alfred Douglas, jehož Oscar Wilde něžně nazývá Bosiem, unikl žaláři a zneuctění. Ale to se před několika lety podařilo i oněm milým bratrancům, Henrymu Jamesi Fitzroyovi a lordu Arthuru Somersetovi. Nemilá událost, tenhle takzvaný skandál z Cleveland Street. Tehdy se každopádně mlýny spravedlnosti spokojily s tím, že semlely několik majitelů nevěstinců a jejich méně významných zákazníků. Syn prince z Walesu se ze všeho vykroutil — není divu. Ale jak jsem řekl, i oba drazí bratrance vyvázli jen otřesení. Zato nyní je důvod se domnívat, že tyto — chceme-li — šťastné doby jsou nenávratně pryč. Teď se ve vší vážnosti musíme obávat éry bezohledných perzekucí. Proto by bylo nanejvýš chytré změnit místo pobytu a na několik let se uchýlit na studia do zahraničí.

Až dosud Albie nepronесl jediné slovo či námitku. Otec popsal situaci klidně a naprosto přesně.

Chvíli šli bok po boku mlčky jako dva gentlemani na obyčejné procházce. Zpovzdálí by nikoho nenapadlo, že by mohli hovořit o něčem jiném, než o čem spolu gentlemani obvykle hovoří: o počasí, kriketu a bažantech. Víc se ostatně k celé záležitosti snad ani doplnit nedalo. Věc byla jasná a Albie už si představoval, jak bude žít v Paříži. Další otcova úvaha ho proto dokonale zaskočila.

„Navrhuji, aby ses ve svém dalším studiu zaměřil na strojírenství,“ řekl a nic k tomu nedodal. Stále ještě byl klidný jako beránek a mluvil tónem, jako by hodnotil počasí.

Albie několik vteřin váhal a domníval se, že se jedná o běžný anglický ironický žert. Ale pak pochopil, že to otec myslí vážně, a připadal si, jako by do něj udeřil blesk z čistého nebe.

Strojírenství? Něco tak obyčejného a banálního, dobrého leda pro vozky, kováře a nižší úředníky z jejich londýnské kanceláře? Jak duchamorné, jak nízké!

Albie si později nedokázal vybavit, jak přesně zformuloval své námitky — slova se mu pravděpodobně zadržávala v krku. Ale otec se jenom pouсмál. Jistě velmi dlouho promýšlel, jak má synovi vyjevit tento veskrze prozaický návrh. Na námitky se velmi dobře připravil.

Dvacáté století, zahájil svou další řeč, bude epochou strojů a techniky. Stroje od základu změní nejen zemědělství, ale stejnou měrou také dopravu a průmyslovou výrobu. Ti, kteří to pochopí jako první, jednak nadměru obohatí sami sebe, jednak vykonají dobrý skutek pro lidstvo.

A k čemu dospějeme, uplatníme-li tuto úvahu na Albieho? Albie se sice strojí jako velký umělec, chová se bohémsky a co možná nejvyzývavěji a přitom tvrdohlavě prohlašuje, že literatura je jediná smysluplná lidská činnost. Avšak navzdory tomu všemu má nepochybné matematické nadání. Za to se mimochodem nemusí stydět, vždyť veškeré posudky z Etonu se v tomto bodě naprosto shodují.

Na Etonu se takové nadání navíc velmi vyplácí. Copak snad Albie za poslední dva roky nevypracoval bezpočet domácích úloh z matematiky, a to nejen pro spolužáky ze své třídy, nýbrž i pro podstatně starší studenty, a dokonce pro prefekty, kteří měli na starost kázeňské přestupky? Co ostatním trvalo hodinu, Albie měl hotové za pět minut, není to tak? Díky tomuto nadání, o něž se sám pramálo zasloužil, na tom byl ze všech studentů Etonu finančně nejlépe, třebaže v otázkách finanční podpory z domova zde platila velmi přísná pravidla. Nedalo by se na to pohlížet jako na memento do budoucnosti?